

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Luonnonmukaisen keruutuotannon koulutus

Sampsa Heinonen

12.4.2022

Luomukeruutoiminnan aloittaminen

- Luomukeruuotantoon liittyvät käsitteet ja määritelmät
- Luomusuunnitelma
- Luomukeruualueen liittäminen luomuvalvontaan

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Luomukeruutuotannon määritelmiä ja käsitteitä

Luomukeruu ja luomukeruualueen määritelmä

- Luomukeruulla tarkoitetaan luontaisesti kasvavien luonnonvaraisten kasvien, kasvinosien ja sienten keruuta luomutuotantoon hyväksytyiltä luonnon- tai maatalousalueelta eli luomukeruualueilta.
  - luonnonalue (esim. metsät ja suot)
  - maatalousalue (esim. pelto, piennar ja luonnonlaidun)
- Samanaikainen keruu- ja maatalousalue:
  - Pellolla voi olla samanaikaisesti sekä viljeltäviä peltokasveja että luonnonvaraisia kasveja keruutuotteita.
  - Luonnonvarainen alue voi olla samanaikaisesti sekä laitumena ja että keruualueena, esimerkiksi mahlantuotannossa.

Keruuotteita voivat olla

- luonnonvaraiset kasvit, sienet sekä marjat ja muut kasvinosat
- metsään/luonnonalueelle istutetut monivuotiset kasvit ja ympätyt sienet, jotka vaativat vähintään kolmen vuoden viljelykauden (esimerkiksi mänty, metsäkuusi ja pakuri)
- luonnonvaraiset kasvit, esimerkiksi nokkonen, maatalousalueella (pelto, piennar, laiduntamiseen käytetty alue)
- Tuotteiden ei tarvitse olla ”syötäviä” eli elintarvikkeiksi tarkoitettuja, vaan kasvituotteita.
  - Esim. kasvituotteita kosmetiikkatuotteiden raaka-aineiksi, vaikka luomuasetusta ei sovelleta luomukoskemiikkaan.

Kasvituotteita, jotka eivät voi olla keruutuotteita

- "Sienitarhoissa" avomaalla kasvatetut sienet, joiden kasvatusaika sadon tuottamiseksi on lyhyempi kuin kolme vuotta, esimerkiksi ympätyissä lehtipuupölkyissä kasvavat siitakesienet.
- Eläinten laiduntama rehu metsä- ja luonnonlaitumilta
- Huom! Luonnonvaraisten eläinten metsästykseen ja kalastukseen ei sovelleta luomulainsäädäntöä.
  - Näin ollen kalat ja riista eivät voi olla luomukeruutuotteita

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Luomukeruutuotannon vaatimukset

Luomukasvintuotannon yleisiä vaatimuksia

- Luomukeruualueisiin sovelletaan luonnonmukaisten kasvintuotannon yleisiä vaatimuksia, joista on säädetty neuvoston ja parlamentin asetuksessa 2018/848 (luomuasetus). *Luomuasetuksen* artiklat 9–12 sisältää mm:
  - vaatimuksia koskien yleisiä tuotantosääntöjä (mm. rinnakkaisviljely, sallitut lannoitteet ja kasvinsuojeluaineet),
  - sääntöjä koskien siirtymistä luonnonmukaiseen maatalouteen ja
  - muuntogeenisten organismien käyttökieltoja.
- Erityisiä, ainoastaan luomukeruuutuotannon vaatimuksia on luomuasetuksessa vain kaksi, koskien
  - siirtymäaikoja ja
  - lajien säilymistä keruualueella (luomuasetuksen liite II, osa I, kohta 2.2 Luonnonvaraisten kasvien keräämistä koskevat säännöt).

Lajien säilyminen keruualueella

- Keruu ei saa vahingoittaa alueen luonnollisen elinympäristön vakautta eikä lajien pysyvyyttä keruualueella.
- Näiden vaatimusten täytyminen tulee kuvata keruualuetta hyödyntävän toimijan luomusuunnitelmassa.
- Keruutoiminnassa on lisäksi otettava huomioon luonnonsuojelulain (1096/1996) sekä luonnonsuojeluasetuksen (160/1997, muutettu 913/2005) rajoitukset rauhoitettujen kasvien osalta

Luomukeruualueen siirtymävaihe

- Luomutuotantoon siirrytään siirtymävaiheeseen kautta, joka on kestänyt vähintään kolme vuotta ennen luomukeruu toiminnan aloittamista keruualueella.
  - Luonnonmukaisen keruutuotannon vaatimuksia on noudatettava koko siirtymävaiheen ajan.
- Siirtymävaihetta on mahdollista lyhentää, jos alue on täyttänyt edeltävät kolme vuotta luomutuotannon ehdot, eli aiotulla luomukeruualueella ei ole viimeisen kolmen vuoden aikana käytetty luomukeruu tuotannossa kiellettyjä tuotantopanoksia (lannoitteet ja kasvinsuojeluaineet).
  - Lyhennystä varten tarvitaan asiakirjanäyttöä keruualueen luomukelpoisuudesta vähintään kolmen aikaisemman vuoden ajalta, esimerkiksi mahdolliset muistiinpanot ja tositteet toimenpiteistä ja metsäsuunnitelma.

Siirtymävaiheen lyhentäminen

- Siirtymävaiheen lyhennyksen hyväksyminen edellyttää aina mahdollisten jäämäriskien huomiointia ja tarvittaessa näytteenottoa alueella ennen alueen hyväksymistä.
- Käytännössä siirtymäajan lyhentämisen hyväksyminen edellyttää tarkastuskäyntiä toimijan luona ennen luomukeruutoiminnan aloittamista alueella.
  - Siksi hakemusprosessi tulee aloittaa hyvissä ajoin ennen kerättävien tuotteiden satokautta, vaikka jäämiin liittyviä riskejä keruualueella ei olisi tiedossa.
- Keruualueen siirtymävaiheen lyhentämistä eli aiemman ajanjakson takautuvaa hyväksymistä on haettava ELY-keskukselta. Keruualueen selvittäjä hakee siirtymävaiheen lyhentämistä Ruokavirastolta.

Näyttö keruualueen aikaisemmasta käytöstä

- Täyden siirtymäajan lyhennysajan hyväksymiseksi toimijan on liitettävä hakemukseen asiakirjat, jotka osoittavat että alueita ei ole käsitelty luomuviljelyssä kielletyillä aineilla vähintään kolmeen vuoteen.
- Asiakirjanäyttö, joka osoittaa että alueita ei ole käsitelty luomuviljelyssä kielletyillä aineilla vähintään kolmeen vuoteen, voi koostua eri tietolähteistä (suunnitelmat, viljelymuistiinpanot jne).

Maaperän hoito ja lannoitus

- Keruualueisiin ei sovelleta viljelykiertoa koskevia kasvintuotannon vähimmäisvaatimuksia.
- Kuten luomukasvintuotannossa yleensä, myös luomukeruualueilla mahdollisesti käytettävien metsälannoitteiden tulee olla ensisijaisesti peräisin luonnonmukaisesta tuotannosta.
- Jos kasvien ravinnetarpeita ei saada luomutuotannosta peräisiin olevilla lannoitteilla ja toimenpiteillä, voidaan käyttää ainoastaan sellaisia lannoitteita ja maanparannusaineita, joiden käyttö on sallittua luonnonmukaisessa tuotannossa, ja ainoastaan siinä määrin kuin on tarpeen. Toimijoiden on pidettävä kirjaa tuotteiden käytöstä.

Lannoitus - Esimerkkejä

- Sallittu: Maaperän mekaaninen muokkaus ja esimerkiksi ojitus.
- Sallittu: Luomutuotannossa sallitut lannoiteaineet, kuten puun tuhka ja hivenlannoitteet.
- Kielletty: esimerkiksi kemialliset, typpeä sisältävät lannoitteet
- Mikäli keruualueella käytetään luomussa kiellettyjä lannoitteita, voidaan alue ilmoittaa pois luomuvalvonnasta tai aloittaa alueen (esimerkiksi metsäkuvio) kolmivuotinen siirtymävaihe uudelleen.
- Tarkemmin luonnonmukaisessa tuotannossa sallituista lannoitteista, maanparannusaineista ja ravinteet on säädetty komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) 2021/1165. Niihin liittyviä ohjeita ja tulkintoja on ohjeistettu Luonnonmukaisen kasvintuotannon ehdoissa.

Kasvinsuojelu

- Tuhoojien ja rikkakasvien aiheuttamia vahinkoja keruualueilla on ehkäistävä pääasiassa
  - luonnollisten vihollisten avulla,
  - lajien, lajikkeiden tai monimuotoisten aineistojen valinnalla,
  - biologisilla, mekaanisilla ja fysikaalisilla menetelmillä
- Kasvinsuojelutoimenpiteet on kuvattava osana luomusuunnitelmaa.
- Jos kasveja ei voida asianmukaisesti suojella tuhoojilta edellä kuvatuilla toimenpiteillä tai jos keruualueen kasvit ovat todistettavasti vaarassa, voidaan käyttää ainoastaan sellaisia tuotteita tai aineita, joiden käyttö luonnonmukaisessa tuotannossa on sallittu komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1165 mukaisesti ja ainoastaan siinä määrin kuin on tarpeen.
- Toimijoiden on säilytettävä asiakirjat, joilla osoitetaan tarve käyttää tällaisia tuotteita.

Kasvinsuojelu - esimerkkejä

- Käytännön esimerkkejä sallituista ja kielletyistä tehoaineista ja menetelmistä metsäalueilla:
  - Sallittu: juurikäävän kantokäsittely harmaaorvakkasienellä
  - Kielletty: juurikäävän kantokäsittely urealla.
  - Sallittu: vesakontorjunta ja heinäntorjunta mekaanisesti
  - Kielletty: esim. kemiallinen heinän- tai vieraslajien torjunta
  - Kielletty: lisäysaineiston kemiallinen käsittely, esimerkiksi siemenen peittäus.
- Mikäli keruualueella käytetään luomussa kiellettyjä torjunta-aineita, voidaan alue ilmoittaa pois luomuvalvonnasta tai aloittaa alueen (esimerkiksi metsäkuvio) kolmivuotinen siirtymävaihe uudelleen.
  - Tyypillinen tarve aloittaa siirtymävaihe uudelleen syntyy, kun metsäkuvion kannot on käsitelty urealla hakkuun jälkeen.

Lisäysaineiston käyttö keruualueella

- Koska keruutuotanto kohdistuu lähtökohtaisesti luonnonvaraisiin kasveihin, ei keruualueelle normaalisti käytetä lisäysaineistoa, joihin pitäisi soveltaa luonnonmukaisessa tuotannossa käytettävän lisäysaineiston vaatimuksia.
- Esimerkki: Siirtymävaiheen aloittaminen uudelleen monivuotisen kasvuston perustamiseksi.
  - Metsäkuvio on luomukeruualuetta.
  - Metsäkuvioille tehdään päätehakkuu, jonka jälkeen sinne istutetaan tavanomaisia metsäpuiden taimia.
  - Metsäkuvio saadaan jälleen osaksi luomukeruualuetta, kun se siirretään luomuun kolmivuotisen siirtymävaiheen kautta.
  - Jos toimintatapa lisäysaineiston (esim. metsänviljely) käytöstä kuvataan luomusuunnitelmassa, toimintatavan käytöstä ei tarvitse ilmoittaa erikseen.
  - Muussa tapauksessa toimintatavan käytöstä tulee ilmoittaa ELY-keskukselle kirjallisesti.

Rinnakkaistuotanto

- Rinnakkaistuotannolla tarkoitetaan on tuotantoa samanaikaisesti luomuna, siirtymävaiheessa ja tavanomaisesti.

Rinnakkaistuotanto siirtymävaiheessa luomukeruuantuotantoon

- Vaikka tavoitteena olisi, että toimijan kaikki keruualueet siirtyvät luomutuotantoon, syntyy normaalisti tilanteita, joissa samaa kasvilajia mahdollisesti kerätään eri tuotantovaiheissa (tavanomainen, siirtymävaihe, luomu).
- Silloin eri tuotantotavalla tuotetut erät on kyettävä erottamaan kaikissa tuotannon ja käsittelyn vaiheissa toisistaan.
- Eri tuotantotavoilla tuotettujen tuotteiden erilläänpito on kuvattava luomusuunnitelmassa.

Pysyvä rinnakkaistuotanto

- Pysyvällä rinnakkaistuotannolla tarkoitetaan toimintaa, jossa toimijan keruualueet on jaettu luomutuotanto- ja tavanomaiseen yksikköön, ja rinnakkaistuotanto on luonteeltaan jatkuvaa.
- Tilan osan pysyvään rinnakkaistuotantoon pitää olla ELY-keskuksen (perusmalli) tai Ruokaviraston (selvittäjämalli) lupa.
- Lupa edellyttää, että kerättävät tuotteet ovat eri kasvilajeja.
  - ”Mustikkaa luomumetsistä, puolukkaa tavismetsistä.”
- Pysyvään rinnakkaistuotantoon liittyy myös muita lisäehtoja, jotka on kuvattu yksityiskohtaisesti Luonnonmukaisen kasvintuotannon ehdoissa.
- Vinkki: Sertifioi kaikki metsät luomumetsiksi, vaikka markkinoisit osan tuotteista tavanomaisina.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Luomusuunnitelma

Luomusuunnitelma - Perusmalli

- keruualueiden sijainti ja kartat
- alueella tehdyt metsänhoitotoimenpiteet viimeisen 3 vuoden aikana (hakkuut, istutukset, lannoitukset ja kasvinsuojelu)
- siirtymäaikavaatimusten täyttäminen
- lajien säilymisen turvaaminen
- kerättävät kasvilajit ja niiden osat
- tuotteiden keruu aika

Lisäksi tarvittaessa

- tuotteiden käsittely, kuten kuivaaminen ja pakkaaminen
- alihankinta
- tiedossa olevien keruutuotteiden ostotoimintaa järjestävien yritysten, joille alueen kartta-aineisto luovutetaan, nimi ja yhteystieto

Luomusuunnitelma - Selvittäjämalli

Perusmallin mukaisten lisäksi

- keruualuetta koskevien tietojen ylläpito, eli tapa, jolla muutokset keruualueen omistussuhteissa ja metsäsuunnitelmissa dokumentoidaan
- keruualueiden omistussuhteet
- kuvaus sopimusmenettelyistä maanomistajien tai heidän edustajiensa kanssa ja näiden tietojen säännöllinen ylläpito
- tiedossa olevien keruutuotteiden ostotoimintaa järjestävien yritysten, joille alueen kartta-aineisto luovutetaan, nimi ja yhteystieto

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Luomuvälvontaan liittyminen

Luomukeruualueen hyväksymismenettely

- Luomutoimija, joka ilmoittaa omistamansa alueen luomukeruualueeksi sitoutuu siihen, että alueella noudatetaan luomuasetuksen asettamia ehtoja tuotannosta.
- Kun alueen liittää valvontaan selvittäjä, on sekä metsänomistajan että selvittäjän sitouduttava luonnonmukaisen tuotannon ehtoihin.
- Ehdot koskevat metsää ja sen hoitoa, kirjaamisvaatimuksia sekä vuosija muutosilmoitusten tekemistä.
- Keruualueen voi ilmoittaa luomuvalvontajärjestelmään joko
  - a) alueen omistaja/ haltija (jäljempänä "**Perusmalli**")
  - b) keruualueen selvittäjä (jäljempänä "**Selvittäjämalli**")

Perusmalli

- Alueen omistaja tai haltija (esimerkiksi yksittäinen metsänomistaja, jo luomuvalvontaan kuuluva viljelijä taikka metsäyhtiö ja yhteismetsä) liittää alueen ilmoittamalla asiasta ELY-keskukseen.
- Ilmoitukseen on liitettävä luomusuunnitelma luomukeruutuotannon osalta.
- Mikäli toimija ei hae kaikkien omistamiensa tai hallitsemiensa luonnonalueiden liittämistä valvontajärjestelmään, on hänen otettava huomioon, mitä rinnakkaistuotannosta on eri tuotantoyksiköissä ohjeistettu.

Perusmalli – alihankkijoiden käyttö, tuotteiden jalostaminen ja kartta-aineiston luovuttaminen

- Perusmallin toimija voi käyttää alihankkijoita erilaisten toimintojen suorittamiseksi, kuten lajittelu ja kuivaus.
- Jos myytävä tuote on muu kuin jalostamaton maataloustuote, on toimijan liityttävä myös Ruokaviraston valvontaan.
- Jos perusmallin toimija luovuttaa kartta-aineiston luomukeruuta varten toiselle yritykselle, tulee toimijan kuvata tämä luomusuunnitelmassaan.
  - Kuvattava tieto on tiedossa olevien keruutuotteiden ostotoimintaa järjestävien yritysten, joille alueen kartta-aineisto luovutetaan, nimi ja yhteystieto.
  - Esimerkiksi: Kunta liittyy kunnan metsien osalta luomuvalvontaan ainoana toiminta-ajatuksenaan luovuttaa kartta-aineistoa kunnan yrityksille luomualueen tuotteiden hyödyntämiseksi.

Muut kuin jokamiehenoikeudella kerättävät tuotteet

- Jos metsässä kerätään tuotteita, joiden keruu edellyttää lupaa maanomistajalta, on **metsänomistajan itse liitettävä toimintansa ja alueensa luomuvalvontaan perusmallin mukaisesti.**
- Tuotteiden keräämiseen tarvitaan lupa ja tällaisen luvan antaminen tai myyminen katsotaan tuotteen markkinoille saattamiseksi.
- Markkinoille saattamista tapahtuu muiden kuin jokamiehenoikeudella kerättävien tuotteiden kohdalla keruulupia annettaessa/myytäessä, koska metsänomistajat omistavat kyseiset muut, kuin jokamiehenoikeudella kerättävät tuotteet.

Selvittäjämalli

- Yksittäisen maanomistajan metsäalue on kaupalliseen keruun järjestämiseksi usein liian pieni. ja mm. metsämarjan keruuta/poimintaa järjestävien yritysten toiminta vaatii laajojen yhtenäisten, alueiden käyttöä.
- Silloin alueen liittämistä valvontaan voi hakea keruualueen selvittäjä.
- Keruualueen selvittäjä on juridinen henkilö, joka hoitaa yhden (esimerkiksi kunnan tai seurakunnan) tai useamman maanomistajan puolesta luomuvalvontaan liittymiseen kuuluvat velvollisuudet luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön puolesta.

Selvittäjät voivat hyödyntää metsään.fi – palvelua

- Metsänomistajat voivat ilmaista kiinnostuksensa selvittäjälle metsätilansa liittämistä osaksi luomukeruualueita metsään.fi –palvelussa <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/oikeudet-ja-velvollisuudet/metsien-sertifiointi-luomukeruualueiksi>
- Palvelussa tehdyn ilmoituksen jälkeen metsänomistajan valtuuttama selvittäjä tarkistaa alueen luomukelpoisuuden.
  - Mikäli alueella on kaupallista kysyntää keruulle, selvittäjä liittää alueen osaksi luomuvalvontajärjestelmää.
  - Luomukeruualueen kartat muodostaa selvittäjä.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tuotantotarkastukset

Luomukeruualueen kirjaamisvaatimukset ja tarkastukset

- ELY-keskus tarkastaa vuosittain luomukeruuotannon toimijoiden toiminnan sekä luomukeruualueeksi ilmoitettujen metsien ja muiden alueiden hoitotoimenpiteitä ja niihin liittyvää dokumentointia.
- Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen luomuvalvontaan liitetyn toimijan toiminta ja keruualue tarkastetaan vähintään kerran vuodessa.

Selvittäjä Ruokaviraston valvonnassa

- Selvittäjä liittyy luomuvalvontaan ilmoittautumalla Ruokavirastoon.
- Selvittäjä perehtyy alueen metsänkäyttöhistoriaan ja hankkii maanomistajilta sitoumuksen luomutuotannon ehtojen noudattamisesta luvussa 2 esitettyjen vaatimusten mukaisesti.
- Selvittäjällä on velvollisuus kertoa maanomistajille perusteellisesti maanomistajan sitoumuksen sisällöstä, erityisesti:
  - Luomukasvintuotantoa koskevien tuotantosääntöjen noudattaminen
  - Olennaisten muutosten ilmoittaminen selvittäjälle

Tarkastuksen sisältö

- Alueella tehdyt seuraavat metsänkäsittely- ja hoitotoimenpiteet:
  - lannoitukset
  - kasvinsuojelu: kantokäsittelyt urealla ja mahdollisesti torjunta-aineilla käsiteltyjen taimien istutus alueelle
  - lisäysaineiston alkuperä ja käyttö
- Alueen hallinta:
  - omistussuhteiden muutokset ja
  - uusien omistajien kanssa tehdyt sopimukset
  - Keruutoiminnan järjestelyt:
    - miten keruu on järjestetty
    - mitä lajeja on kerätty
    - yritykset, joille toimija on luovuttanut kartta-aineistoa keruuta varten

Ryhmäsertifiointi

- Uusi EU:n luomuasetus mahdollistaa 1.1.2022 alkaen ryhmäsertifioinnin vaihtoehtona yksittäisen toimijan sertifiointille.
- Tavoitteena on vähentää luomusertifioinnista aiheutuvia tarkastuskustannuksia ja hallinnollista taakkaa pientoimijoille.
- Ryhmän jäsenen velvollisuudet ovat samoja kuin yksittäisen, valvotun luomutoimijan, eli ryhmän jäsen sitoutuu noudattamaan EU-asetuksen mukaisia luomuehtoja.
- EU:n luomuasetuksen vaatimukseen kuuluu lisäksi muun muassa se, että ryhmän on oltava oikeushenkilö ja sertifioidut tuotteet on myytävä ryhmän markkinointiorganisaation kautta.
- Lisäksi yksityiskohtaisia vaatimuksia on ryhmän jäsenen enimmäiskoolle ja jäsenten lukumäärälle ryhmää kohden.

Valvonta ryhmäsertifiointissa

- Valvonta on kaksivaiheista, sisäinen tarkastusjärjestelmä kohdistuu ryhmän jäseniin ja sen toteutuksesta vastaa toimijaryhmä itse.
- Ulkoinen tarkastus kohdistuu koko ryhmän toimintaan sekä otoksella yksittäisiin jäseniin.
- Yksittäinen viljelijä ei saa sertifikaattia, vaan sertifikaatti annetaan ryhmälle.
  - Ryhmäsertifiointi edellyttää ryhmältä yhteistä markkinointijärjestelmää eli yritystä, joka vastaa ryhmäsertifiointin kohteena olevien tuotteiden markkinoinnista.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Kiitos!
